

DISCUȚII PRIVIND CONCEPTUL DE OPERĂ ȘI CONDIȚIILE DE FOND PENTRU PROTECȚIA EI JURIDICĂ

Articol publicat în Dreptul nr. 5/2016

---

1. Definiția operei. *Ab initio*, semnalăm că Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe¹ nu oferă o definiție explicită pentru „operă”, modalitate clasică a creației intelectuale. De fapt, nici doctrina, cu excepția unor cazuri singulare², nu are preocupări sistematice în acest sens.

Cu toate acestea, în consens cu unele opinii exprimate în literatura de specialitate, definiția operei poate fi dedusă mai ales din dispozițiile art. 1 și ale art. 7 consacrate „obiectului” dreptului de autor.

Astfel, în temeiul art. 1, „dreptul de autor asupra unei opere literare, artistice sau științifice, precum și asupra altor opere de creație intelectuală este recunoscut și garantat în condițiile prezentei legi” [alin. (1) teza I]. „Opera de creație intelectuală este recunoscută și protejată, independent de aducerea la cunoștința publică, prin simplul fapt al realizării ei, chiar în formă nefinalizată” [alin. (2)]. În schimb, potrivit art. 7, „constituie obiect al dreptului de autor operele originale de creație intelectuală în domeniul literar, artistic sau științific, oricare ar fi modalitatea de creație, modul sau forma de exprimare și independent de valoarea și destinația lor”³.

---

¹ Legea nr. 8/1996 a fost publicată în M. Of., Partea I, nr. 60 din 20 martie 1996, fiind ulterior modificată și completată. *Brevitatis causa*, pentru evitarea repetărilor și ușurința exprimărilor, în continuare, în cuprinsul studiului, referirile la dispozițiile Legii nr. 8/1996 se vor face, de regulă, fără indicarea actului normativ.

² A se vedea: T. Bodoașcă, L.I. Tarnu, *Dreptul proprietății intelectuale*, ed. a III-a, revizuită și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 17; A. Circa, *Protecția drepturilor intelectuale. Actualități și perspective*, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 40.

³ În continuare, art. 7 enumeră următoarele categorii de opere: scrierile literare și publicistice, conferințele, predicile, pledoariile, prelegerile și orice alte opere scrise sau orale, precum și programele pentru calculator [lit. a)]; operele științifice, scrise sau orale, cum ar fi: comunicările, studiile, cursurile universitare, manualele școlare, proiectele și documentațiile științifice [lit. b)]; compozițiile muzicale cu sau fără text [lit. c)]; operele dramatice, dramatico-muzicale, operele coregrafice și pantomimele [lit. d)]; operele cinematografice, precum și orice alte opere audiovizuale [lit. e)]; operele fotografice, precum și orice alte opere exprimate printr-un procedeu analog fotografiei [lit. f)]; operele de artă grafică sau plastică, cum ar fi: operele de sculptură, pictură, gravură, litografie, artă monumentală, scenografie, tapiserie, ceramică, plastica sticlei și a metalului, desene, design, precum și alte opere de artă aplicată produselor destinate unei utilizări practice [lit. g)]; operele de arhitectură, inclusiv planșele, machetele și lucrările grafice ce formează proiectele de arhitectură [lit. h)]; lucrările plastice, hărțile și desenele din domeniul topografiei, geografiei și științei în general” [lit. i)].

În context, reiterăm că, în pofida referirii unor texte la „dreptul de autor” (folosind singularul)⁴, Legea nr. 8/1996 reglementează cinci drepturi morale (art. 10-11) și două drepturi patrimoniale (art. 12 și urm.), adică mai multe drepturi de autor⁵. De fapt, legiuitorul român, oscilând între concepția monistă și cea dualistă⁶, în unele texte se referă la „dreptul de autor”, iar în altele, dimpotrivă, la „drepturile de autor”⁷. Sub acest aspect, sugerăm legiuitorului ca, *de lege ferenda*, să adopte o soluție normativă tranșantă și, evident, în consens cu realitatea.

Revenind la definiția „operei”, considerăm că, pentru fundamentarea ei, ar trebui avute în vedere aspectele care urmează.

În primul rând, atât art. 1 (în ambele aliniate), cât și art. 7 se referă la „opere de creație intelectuală”. În plus, art. 7 prevede și cerința „originalității” operelor. De asemenea, ambele articole au în vedere operele „literare”, „artistice” și „științifice”. În schimb, art. 1 alin. (1) teza I se referă generic și la „alte opere”. În context, apreciem că amalgamarea aspectelor care se repetă cu cele de inconsecvență normativă denotă lipsă de viziune în construcția acestor texte și chiar o preocupare discutabilă pentru evitarea surselor de interpretări diverse.

În al doilea rând, în lipsa unor semnificații legale, termenii „operă”, „creație”, „intelectuală”, „originală”, „literar”, „artistic” și „științific”, utilizați în construcția art. 1 și art. 7, urmează a fi explicați în înțelesul lor din limba română modernă, conform art. 36 alin. (4) coroborat cu art. 37 alin. (2) din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative⁸.

În concret, în cadrul acestui limbaj, termenul „operă” are semnificația de „rezultat al unei activități creatoare” (s.n.)⁹.

În schimb, verbul „a crea” are semnificația de „a face ceva ce nu a existat înainte”¹⁰.

În context, „originalitatea” semnifică faptul că, anterior realizării operei, nu a existat alta identică¹¹. Sub acest aspect, în doctrină s-a afirmat că, a face un „act original” înseamnă „a crea în mod personal”¹² și că opera este „producția elaborată pe baza unui act de creație”¹³ (s.n.).

⁴ A se vedea, spre exemplu: art. 4 alin. (2), art. 5 alin. (2), art. 6 alin. (2), art. 9, art. 22, art. 24 alin. (1), art. 34 alin. (1), art. 39 alin. (5) și art. 45 din Legea nr. 8/1996.

⁵ Pentru unele detalii în legătură cu acest aspect, a se vedea T. Bodoașcă, *Contribuții la studiul reglementărilor legale referitoare la deținerea noțiunii drepturilor de autor și la durata protecției juridice a acestora*, în Dreptul nr. 6/2009, p. 76 și urm.

⁶ *Idem*.

⁷ A se vedea, spre exemplu: art. 2, art. 5 alin. (4), art. 8 alin. (1), art. 10, art. 11, art. 13, art. 14¹ alin. (2), art. 25-28, art. 30, art. 39 alin. (1)-(3) și alin. (7), art. 41 alin. (1), art. 42, art. 43 alin. (1) și (3), art. 44 alin. (4) și art. 46 alin. (1) din Legea nr. 8/1996.

⁸ Legea nr. 24/2000 a fost publicată în M. Of., Partea I, nr. 139 din 31 martie 2000 și apoi republicată în M. Of., Partea I, nr. 260 din 21 aprilie 2010, fiind ulterior modificată și completată.

⁹ A se vedea *Dicționarul explicativ al limbii române (DEX)*, ed. a II-a, apărut sub egida Academiei Române – Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, Ed. Univers Enciclopedic, București, 1998, p. 722.

¹⁰ *Ibidem*, p. 237.

¹¹ *Ibidem*, p. 728.

¹² A se vedea A. Ionașcu, A. Comșa, N. Mureșan, *Dreptul de autor în R.S.R.*, Ed. Academiei, București, 1969, p. 35.

¹³ A se vedea N.R. Dominte, *Dicționar de dreptul proprietății intelectuale*, Ed. C.H. Beck, București, 2009, p. 136.

Cât privește apelativul „intelectuală”, în context, acesta are sensul de activitate rațională a omului¹⁴.

Față de aceste semnificații, observăm că „opera” este rezultatul „activității creative”, iar „originalitatea” și „creativitatea” sunt sinonime. De asemenea, în textele analizate, „activitatea creativă” se deduce atât explicit, din utilizarea termenului „creație”, cât și implicit, din folosirea termenilor „opere” și „originale”.

Practic, utilizarea acestor termeni împreună, în cadrul aceleiași norme juridice, generează o exprimare incorectă. Astfel, pe de o parte, sunt puse în același plan „cauza” (activitatea creativă) și „efectul” (opera) și, pe de altă parte, „originalitatea” și „creativitatea”, fiind sinonime, determină o formulare „pleonastică”.

Pentru evitarea acestor inconveniente, expresiile „opere de creație intelectuală” și „operele originale de creație intelectuală” ar trebui înlocuite cu sintagma „creație intelectuală”.

În sensul celor promovate de noi sunt unele legislații europene, precum cea elvețiană și germană. Astfel, în cadrul acestora, opera, în esență, este explicată prin „creație intelectuală”¹⁵. Mai mult, art. 2 par. 1 și urm. din Convenția de la Berna pentru protecția operelor literare și artistice¹⁶ se referă direct la „opere literare și artistice”, fără să utilizeze termenul „creație”. De fapt, această exprimare rezultă și din prima parte a art. 1 alin. (1) teza I din Legea nr. 8/1996.

Fiind o „creație intelectuală”, opera este exclusiv rezultatul activității umane. Într-adevăr, numai omul dispune de capacitatea de a gândi logic, de a avea rațiune, adică de posibilitatea de a cunoaște, de a înțelege și de a sesiza sensul și legătura dintre persoane, lucruri sau fenomene¹⁷.

În al treilea rând, pentru a face obiectul dreptului de autor, opera trebuie să aparțină domeniului „literar”, „artistic” sau „științific”, însă cu condiția ca, în toate cazurile, să fie „intelectuală”.

Termenul „literar” semnifică ceva ce aparține sau se referă la literatură, adică domeniului de creație care are ca principal mijloc de exprimare „limba”¹⁸.

Apelativul „artistic” are sensul apartenenței la „artă”¹⁹, adică la activitatea umană ce are ca scop realizarea de „creații estetice”, utilizând mijloace de exprimare specifice²⁰.

În sfârșit, termenul „științific” semnifică apartenența la știință, adică la un ansamblu sistematic de cunoștințe din diverse domenii²¹.

De principiu, se pune problema dacă, sub aspectul „domeniilor” de creație, art. 1 alin. (1) teza I și art. 7 cuprind o enumerare limitativă.

---

¹⁴ A se vedea *DEX*, p. 497.

¹⁵ Pentru unele detalii în acest sens, a se vedea A. Circa, *op. cit.*, p. 40.

¹⁶ Convenția de la Berna a fost încheiată la data de 9 septembrie 1883. România a aderat la această Convenție în data de 24 martie 1926 prin Legea nr. 152/1926. Convenția de la Berna este publicată în M. Of. nr. 156 din 17 aprilie 1998.

¹⁷ A se vedea *DEX*, p. 887.

¹⁸ *Ibidem*, p. 577.

¹⁹ *Ibidem*, p. 62.

²⁰ *Ibidem*, p. 61.

²¹ *Ibidem*, p. 1061.

În ceea ce ne privește, considerăm că răspunsul este afirmativ.

Astfel, art. 1 alin. (1) teza I, după ce se referă la „opere literare, artistice și științifice”, evocă dreptul de autor asupra „altor opere” sau, altfel spus, nu se referă și la „alte domenii”. De asemenea, art. 7, în consens cu art. 2 par. 1 din Convenția de la Berna, are în vedere exclusiv „domeniul literar, artistic sau științific”²².

Oricum, domeniile evocate de art. 1 alin. (1) teza I și art. 7 constituie „criteriul esențial” pentru delimitarea operei de alte categorii de creații intelectuale. Astfel, spre exemplu, creațiile din „domeniul tehnic” sunt „invenții”, „desene” sau „modele”.

Fiind evident faptul că Legea nr. 8/1996 cuprinde o enumerare limitativă a domeniilor de creație, se impune precizarea că nu toate „creațiile intelectuale”, aparținând chiar acestor domenii, sunt opere. Astfel, fără să intrăm în detalii în acest context, art. 9 enumeră șase „categorii de creații” care nu beneficiază de protecția legală consacrată dreptului de autor sau, altfel spus, din punct de vedere juridic, acestea nu sunt considerate „opere”.

În *al patrulea rând*, opera este „recunoscută și protejată independent de aducerea la cunoștința publică, prin simplul fapt al realizării ei, chiar în formă nefinalizată”, conform art. 1 alin. (2). Regula înscrisă în acest text este absolut firească, întrucât aducerea operei la cunoștința publică este, potrivit art. 10 lit. a), un drept moral al autorului. Condiționarea protecției juridice a operei de aducerea ei la cunoștința publică ar transforma acest drept într-o obligație.

În *al cincilea rând*, în temeiul art. 7, opera este protejată juridic „oricare ar fi modalitatea de creație”, „forma concretă de exprimare”, „valoarea” sau „destinația” ei.

Pentru evitarea repetărilor și acuratețea exprimării, termenul „creație”, din cadrul expresiei „modalitatea de creație”, ar trebui înlocuit cu altul echivalent, eventual cu „înfăptuire”.

În context, facem precizarea că, în vechea reglementare, în temeiul art. 2 alin. (3) din Decretul nr. 321/1956 privind dreptul de autor²³, dreptul de autor lua naștere din momentul când opera îmbrăca „formă de manuscris, schiță, temă, tablou ori altă formă concretă”.

În *al șaselea rând*, pentru a fi protejată juridic, opera trebuie să fie conformă cu ordinea publică și bunele moravuri, ca limite generale ale activității umane, conform art. 14 C. civ.

Față de aceste sublinieri, considerăm că opera poate fi definită așa: *creație intelectuală în domeniul literar, artistic sau științific, recunoscută și protejată juridic prin simplul fapt al realizării ei, chiar în formă nefinalizată, indiferent de modalitatea de înfăptuire, forma concretă de exprimare, valoarea sau destinația ei, cu condiția de a fi conformă cu ordinea publică și bunele moravuri.*

2. Categoriile de creații intelectuale care nu sunt supuse regimului juridic consacrat operelor. A. Precizări prealabile. După cum am evocat deja, art. 9 enumeră o serie

²² Art. 2 par. 1 din Convenția de la Berna prevede că „termenul opere literare și artistice cuprinde toate lucrările din domeniul literar, științific și artistic”.

²³ Decretul nr. 321/1956 a fost publicat în B. Of. nr. 18 din 27 iunie 1956 și abrogat expres prin art. 154 alin. (2) din Legea nr. 8/1996.

de creații intelectuale care „nu pot beneficia de protecția legală a dreptului de autor”²⁴ sau, mai juridic spus, nu sunt considerate opere.

Excluderea acestor creații intelectuale de la protecția juridică prevăzută de Legea nr. 8/1996 este fundamentată pe împrejurarea că aparțin altor domenii decât cel literar, artistic sau științific ori, pur și simplu, nu prezintă creativitate. Spre exemplu, „invențiile” evocate de art. 9 lit. a), fiind creații intelectuale în „domeniul tehnic”, sunt protejate juridic prin Legea nr. 64/1991 privind brevetele de invenții²⁵. În schimb, în cazul „descoperirilor științifice” lipsesc elementele de creativitate.

Facem precizarea că, în condițiile Convenției de la Berna, sunt exceptate de la protecția juridică prevăzută pentru opere următoarele categorii de creații intelectuale: textele oficiale de ordin legislativ, administrativ sau judiciar, precum și traduceri oficiale ale acestor texte (art. 2 par. 4); desenele și modelele (art. 2 par. 7); știrile zilei și faptele diverse (art. 2 par. 8); discursurile politice și discursurile pronunțate în dezbateri judiciare (art. 2 bis par. 1). În schimb, în temeiul art. 2 bis par. 2 din această Convenție, „conferințele, alocuțiunile și alte opere de aceeași natură, pronunțate în public, vor putea fi reproduse prin presă, radiodifuzate, transmise prin fir publicului sau vor putea face obiectul comunicărilor publice”.

B. Ideile, teoriile, conceptele, descoperirile științifice, procedeele, metodele de funcționare sau conceptele matematice ca atare și invențiile conținute într-o operă, oricare ar fi modul de preluare, de scriere, de explicare sau de exprimare [art. 9 lit. a)].

În lipsa unor semnificații legale, cu excepția „procedului”, celelalte noțiuni și expresii prevăzute de art. 9 lit. a) urmează a fi analizate conform înțelesului lor din limba română modernă.

„Procedul” este, potrivit art. 13 din Regulamentul de aplicare a Legii nr. 64/1991²⁶, „obiect al unei invenții”, însă numai „în măsura în care constituie soluția tehnică a unei probleme” [alin. (1)]. Oricum, procedul „reprezintă o succesiune logică de etape, faze sau pași, definite prin ordinea de desfășurare, prin condiții inițiale, cum ar fi materia primă aleasă, prin parametri, prin condiții tehnice de desfășurare și/sau mijloace tehnice utilizate” [alin. (2)].

„Idea” este un termen generic pentru diferite forme ale cunoașterii logice. Acest termen mai este folosit și în sensul de principiu, teză, concepție, părere, gând sau judecată²⁷.

„Teoria” este forma superioară a cunoașterii științifice și reprezintă un ansamblu sistematic de idei care descriu și explică fapte sau anumite evenimente²⁸. Practic, ideea reprezintă partea, iar teoria întregul.

---

²⁴ Contrar dispozițiilor art. 9, „protecția legală a dreptului de autor” nu vizează „creațiile intelectuale”, ci pe autorii acestora. Într-adevăr, este de notorietate faptul că „drepturile” sunt recunoscute „persoanelor” și nicidecum „lucrurilor”.

²⁵ Legea nr. 64/1991 a fost publicată în M. Of. nr. 212 din 21 octombrie 1991 și apoi republicată în M. Of. nr. 541 din 8 august 2007 și nr. 471 din 26 iunie 2014, fiind ulterior modificată și completată.

²⁶ Regulamentul de aplicare a Legii nr. 64/1991 privind brevetele de invenție a fost aprobat prin H.G. nr. 547/2008 (publicată în M. Of. nr. 348 din 22 mai 2008).

²⁷ A se vedea *DEX*, p. 470.

²⁸ *Ibidem*, p. 1085.

„Conceptul” are semnificația de „idee generală” care reflectă just realitatea. Acest termen mai este folosit și în sensul de „noțiune” sau de „formă logică fundamentală a gândirii omenești”, care reflectă caracterele generale, esențiale ale unei clase de obiecte²⁹.

În context, observăm că art. 9 lit. a), după ce evocă generic „conceptele”, se referă, evident inutil, și la o specie a acestora, adică la „conceptele matematice”.

„Descoperirea științifică” are semnificația cunoașterii de fenomene, proprietăți ori legi ale universului material, necunoscute anterior, dar apte de a fi verificate³⁰.

După cum sugerează chiar denumirea ei, „descoperirea științifică” este „ceva ce există” în realitatea obiectivă, dar necunoscut omului până la o anumită dată.

Evident, descoperirea științifică, chiar dacă nu este „creație intelectuală”, este folosită la realizarea ei, indiferent de natura acesteia.

„Metoda de funcționare” reprezintă modul de îndeplinire a funcțiilor³¹ de către un sistem.

În sfârșit, într-o formulare sintetică, „invenția este o creație intelectuală în domeniul tehnic”³².

Urmare acestor precizări, apreciem că dispozițiile art. 9 lit. a) sunt susceptibile de unele observații particulare.

În primul rând, sesizăm formularea pleonastică a textului analizat. Astfel, ideile sunt nominalizate atât explicit, cât și implicit, prin evocarea teoriilor și conceptelor. Într-adevăr, la baza teoriilor și conceptelor se află diverse idei. Formularea pleonastică este amplificată și de referirea textului atât la „concepte”, cât și la o specie a lor („conceptele matematice”).

În al doilea rând, se pune problema rațiunii excluderii de la protecție, fără distincție, a „ideilor”, „teoriilor” și „conceptelor”.

Sub acest aspect, în doctrină, cu referire la „idei”, s-au invocat „consecințele nefaste pe care o asemenea protecție le-ar putea avea asupra dezvoltării științei și culturii”³³. De asemenea, s-a susținut că „ideile aparțin fondului comun al umanității, fiind concomitent o zonă a nimănui și totodată a tuturor oamenilor”³⁴.

Apreciind „generozitatea” acestor teze, nu putem ignora faptul că este imposibil de conceput o operă, indiferent de domeniul în care este realizată, fără să încorporeze și „idei ale autorului”. De fapt, sub acest aspect, chiar remarcabilii autori au afirmat că „ideea este materia primă a operei”. Practic, o lucrare care nu cuprinde nicio idee a autorului nu poate fi considerată operă, întrucât îi lipsește „creativitatea”.

²⁹ *Ibidem*, p. 206, respectiv p. 700.

³⁰ A se vedea: B. Florea, *Dreptul proprietății intelectuale*, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 158; N. Pușcaș, P. Trușcă, *Dreptul proprietății intelectuale. Note de curs*, Tipografia Almaron, Râmnicu Vâlcea, 1996, p. 88.

³¹ A se vedea *DEX*, p. 626, respectiv p. 404.

³² Pentru unele detalii privind definiția invenției, v. T. Bodoașcă, A. Drăghici, *Opinii privind noțiunea invenției și condițiile de fond pentru brevetabilitatea acesteia*, în *Dreptul nr. 6/2015*, p. 91.

³³ A se vedea B. Florea, *op. cit.*, p. 52; V. Roș, *op. cit.*, p. 73.

³⁴ *Idem*.

Finalmente, într-o interpretare *stricto sensu* a dispozițiilor art. 9 lit. a), ideile, teoriile și conceptele cuprinse într-o operă, chiar dacă sunt fundamentate și formulate urmare efortului creativ al autorului, nu sunt protejate juridic.

Neîndoielnic, această soluție este „inechitabilă” pentru autor și, oricum, „nerațională” din punct de vedere juridic. Într-adevăr, în condițiile în care „ideile, conceptele și teoriile din operă” sau, altfel spus, „elementele ei esențiale”, sunt la discreția publicului, protecția juridică a operei devine superfluu.

Pentru aceste motive, considerăm că se impun soluții normative nuanțate.

Astfel, ar trebui supuse acestei excepții numai ideile, conceptele și teoriile a căror „paternitate nu este cunoscută” sau care, în mod notoriu, sunt intrate în „domeniul public”.

În schimb, ideile, conceptele și teoriile cuprinse în operă, dar care sunt cu certitudine rezultatul creativ al autorului, ar trebui protejate juridic în aceleași condiții ca și opera respectivă.

C. Textele oficiale de natură politică, legislativă, administrativă, judiciară și traducerile oficiale ale acestora [art. 9 lit. b)]. În opinia noastră, fundamentul exceptării acestor categorii de creații intelectuale de la protecția juridică consacrată operelor rezidă în destinația lor publică. Spre exemplu, textele de natură legislativă se impun tuturor persoanelor datorită principiului legalității⁵⁵. Evident, pentru a fi respectate, este absolut necesară folosirea lor liberă de către orice persoană.

Într-o interpretare *per a contrariu* a dispozițiilor art. 9 lit. b), ar trebui să admitem că sunt supuse protecției juridice privind dreptul de autor „traducerile neoficiale” ale textelor de natură politică, legislativă, administrativă și judiciară, adică acele traduceri care nu emană de la o autoritate sau instituție publică⁵⁶. Cu toate acestea, este exclusă o asemenea protecție, întrucât „traducerile” respective nu sunt „opere”, deoarece le lipsește „creativitatea”. Practic, apelativul „oficiale”, atașat „traducerilor”, este inutil și chiar de natură să dezorienteze interpretul.

D. Simbolurile oficiale ale statului, ale autorităților publice și ale organizațiilor, cum ar fi: stema, sigiliul, drapelul, emblema, blazonul, insigna, ecusonul și medaliala [art. 9 lit. c)]

Textul evocat comportă unele sublinieri particulare.

În primul rând, acest text este lacunar, întrucât nu evocă și simbolurile oficiale ale „instituțiilor publice”. Într-adevăr, potrivit Constituției, organele statului sunt alcătuite din „autorități publice”⁵⁷ și „instituții publice”⁵⁸.

---

⁵⁵ A se vedea art. 1 alin. (5) din Constituție.

⁵⁶ A se vedea *DEX*, p. 714.

⁵⁷ Potrivit Constituției, sunt „autorități publice”: Parlamentul (art. 61-79), Președintele României (art. 80-101), Guvernul (art. 102-115), Administrația publică (art. 116-123) și Autoritatea judecătorească (art. 124-134).

⁵⁸ Conform Constituției, sunt „instituții publice”: Avocatul Poporului (art. 58-60); Consiliul Legislativ (art. 79); Consiliul Suprem de Apărare a Țării (art. 119); Consiliul Superior al Magistraturii (art. 133-134); Curtea de Conturi (art. 140); Consiliul Economic și Social (art. 141); Curtea Constituțională (art. 142-147).

În al doilea rând, chiar dacă enumerarea este exemplificativă, simbolurile statului (naționale) nu sunt enumerate în totalitate. Astfel, potrivit art. 12 din Constituție, simbolurile naționale sunt: Drapelul României, Ziua națională, Imnul național, Stema țării și Sigiliul țării. Evident, din enumerare lipsesc „Ziua națională” și „Imnul național”.

În al treilea rând, excluderea simbolurilor naționale de la protecția juridică instituită pentru opere este justificată prin destinația lor publică. Facem precizarea că, sub imperiul vechiului Cod penal, fiind încriminată infracțiunea de „ofensă adusă unor însemne” (art. 236), disprețul pentru simbolurile naționale, emblemele și semnele de care se folosesc autoritățile era pedepsit penal. În prezent, în lipsa unor reglementări speciale, protecția juridică a „simbolurilor naționale” este supusă normelor dreptului comun.

E. Mijloacele de plată [art. 9 lit. d)]. Principalele mijloace de plată sunt monedele naționale, valutele, devizele (cecul, cambia, biletul la ordin, cartea bancară sau cardul) și monedele internaționale (drepturile speciale de tragere sau DST).

Evident, mijloacele de plată sunt de folosință publică și au un regim juridic special de protecție, reglementat de legislația civilă și financiară.

F. Știrile și informațiile de presă [art. 9 lit. e)]. În pofida enumerării lor cumulative, „știrea” și „informația” sunt termeni sinonimi. Astfel, în limbajul comun, fiecare este explicat prin celălalt³⁹.

Oricum, știrea sau informația, fiind de „presă”, au destinație publică și sunt aduse la cunoștință publică prin intermediul publicațiilor cotidiene sau periodice.

G. Simplele fapte și date [art. 9 lit. f)]. În accepțiune juridică, „fapta” are înțelesul de „acțiune” sau „inacțiune” umană. În schimb, în context, „datele” sunt diverse numere sau mărimi despre fenomene, evenimente, societate, persoane etc.

Pentru a intra sub incidența acestui text, faptele și datele trebuie să fie „simple”, adică să fie obișnuite, lipsite de complexitate. Spre exemplu, este o simplă faptă cazarea unei persoane într-un hotel, iar numărul camerei în care este cazată o „simplă dată”.

Simplele fapte și date sunt supuse, după caz, protecției juridice de drept comun sau uneia speciale. Astfel, spre exemplu, dacă faptele sau datele privesc viața intimă, privată ori de familie a persoanei, sunt incidente dispozițiile art. 26 alin. (1) din Constituție și cele ale art. 70-77 C. civ. În schimb, dacă acestea sunt secrete profesionale, sunt ocrotite juridic în condițiile Hotărârii Guvernului nr. 781/2002 privind protecția informațiilor secrete de serviciu⁴⁰ sau chiar ale Codului penal (art. 227).

3. Condițiile de fond pentru protecția juridică a operei. Din definiția propusă, rezultă condițiile de fond pentru protecția juridică a operei, și anume: să fie o creație intelec-

³⁹ A se vedea *DEX*, p. 491, respectiv p. 1062.

⁴⁰ H.G. nr. 781/2002 a fost publicată în M. Of. nr. 575 din 5 august 2002.

tuală; creația intelectuală să aparțină domeniului literar, artistic sau științific; să fie conformă cu ordinea publică și bunele moravuri.

În schimb, în doctrină⁴¹, cu diferențe de exprimare neesențiale, de regulă, sunt analizate următoarele condiții: opera să fie originală, rezultat al activității de creație intelectuală; opera să îmbrace o formă concretă de exprimare, perceptibilă simțurilor; opera să fie susceptibilă de aducere la cunoștință publică.

În legătură cu aceste condiții, considerăm că se impun și sublinierile care urmează.

În primul rând, după cum s-a precizat anterior, „originalitatea” este sinonimă cu „creativitatea”. Cu toate acestea, majoritatea autorilor, probabil influențați de modul defectuos în care este redactat textul art. 7, atașează „originalității” „activitatea de creație intelectuală”, ca și cum acestea ar fi aspecte diferite⁴².

Subliniem faptul că, la nivelul Uniunii Europene, în cazul unor creații intelectuale, sinonimia dintre „originalitate” și „creativitate” are consacrare juridică. Astfel, potrivit art. 1 alin. (3) teza I din Directiva 91/250/CE privind protecția programelor pentru calculator⁴³, „un program pentru calculator este protejat dacă este *original*, în sensul că reprezintă o *creație intelectuală proprie autorului*” (s.n.). Aceeași exprimare o găsim și în conținutul art. 6 din Directiva 96/98/CE privind armonizarea duratei de protecție a dreptului de autor și a anumitor drepturi conexe⁴⁴, în cazul „fotografiilor”.

Indiferent cât de „delicată” este problema „originalității” și cât de sofisticate sunt concepțiile despre ea⁴⁵, în esență, aceasta este explicată prin „creativitate”, adică prin „a realiza ceva inexistent anterior” în domeniul literar, artistic sau științific⁴⁶.

Sub acest aspect, în doctrina franceză, unii autori consideră că „noutatea” este un „element constitutiv de originalitate”⁴⁷ sau chiar „sinonimă” acesteia⁴⁸.

În ceea ce ne privește, exprimăm îndoieli în legătură cu relevanța acestei teze doctrinare. Astfel, „noutatea” este un criteriu „temporal” sau, potrivit unor autori români, un „criteriu obiectiv”⁴⁹. Practic, o lucrare este considerată nouă dacă a fost realizată de curând⁵⁰. Evident, nu tot ceea ce este realizat de curând reprezintă o „creație intelectuală”, adică o operă.

---

⁴¹ A se vedea: G. Gheorghiu, C. Cernat, *Dreptul proprietății intelectuale*, Ed. Universul Juridic, București, 2009, p. 32; Y. Eminescu, *Dreptul de autor – comentariul Legii nr. 8/1996*, Ed. Lumina Lex, București, 1997, p. 77; B. Florea, *op. cit.*, p. 54 și urm.; I. Macovei, *Dreptul proprietății intelectuale*, ed. a II-a, Ed. C.H. Beck, București, 2006, p. 323; C.R. Romișan, *Originalitatea, condiție esențială de protecție a creațiilor intelectuale din domeniul literar, artistic și științific*, în *Dreptul nr. 7/2008*, p. 72; V. Roș, *op. cit.*, p. 79 și urm.

⁴² A se vedea: B. Florea, *op. cit.*, p. 54 și urm.; I. Macovei, *op. cit.*, p. 323; V. Roș, *op. cit.*, p. 79 și urm.

⁴³ Directiva nr. 91/250/CE a fost publicată în Jurnalul Oficial al Comunităților Europene nr. L 122 din 17 mai 1991.

⁴⁴ Directiva 96/98/CE a fost publicată în Jurnalul Oficial al Comunităților Europene nr. L 290 din 24 noiembrie 1993.

⁴⁵ Pentru unele detalii în legătură cu „concepția subiectivă” și „concepția obiectivă” despre originalitate, v. V. Roș, *op. cit.*, p. 83 și urm.

⁴⁶ A se vedea: A. Circa, *op. cit.*, p. 79; A. Ionașcu, A. Comșa, N. Mureșan, *op. cit.*, p. 35.

⁴⁷ Pentru unele indicații bibliografice, se vedea: A. Circa, *op. cit.*, p. 80; V. Roș, *op. cit.*, p. 84.

⁴⁸ *Idem*.

⁴⁹ În sensul că „noutatea” și „originalitatea” sunt noțiuni diferite, v. V. Roș, *op. cit.*, p. 84.

⁵⁰ A se vedea *DEX*, p. 700.

Dată fiind infinitatea modalităților și formelor de manifestare, „creativitatea” (originalitatea) nu poate fi introdusă în șabloane sau analizată după criteriile prestabilite⁵¹. Un asemenea demers este, neîndoielnic, zadarnic. În realitate, „creativitatea” este o chestiune de fapt, a cărei existență se stabilește de la caz la caz, prin raportarea conținutului fiecărei opere la conținutul tuturor creațiilor intelectuale din aceeași categorie realizate anterior sau concomitent.

În al doilea rând, condiția ca „opera să îmbrace o formă concretă de exprimare, perceptibilă simțurilor” nu are suport legal. Dimpotrivă, în temeiul art. 7, opera este protejată juridic „oricare ar fi (...) modul sau forma de exprimare”. Deci, în temeiul acestui text, din punct de vedere juridic, „forma de exprimare” este indiferentă.

În realitate, această condiție a avut suport legal sub imperiul Decretului nr. 321/1956. Astfel, după cum s-a evocat deja, art. 2 alin. (3) din acest Decret condiționa nașterea dreptului de autor de momentul în care opera îmbrăca o anumită formă (manuscris, schiță, temă, tablou etc.). Evident, în prezent, resuscitarea acestei condiții se prezintă doar ca o „reacție doctrinară întârziată” la vechile reglementări din domeniu.

În al treilea rând, condiția ca „opera să fie susceptibilă de aducere la cunoștință publică”, de asemenea, nu are susținere juridică. Dimpotrivă, după cum s-a precizat deja, în temeiul art. 1 alin. (2), opera este protejată juridic „independent de aducerea la cunoștință publică”. Mai mult, potrivit art. 10 lit. a), aducerea operei la cunoștință publică este un drept al autorului, adică o posibilitate legală conferită acestuia. Practic, lipsa susceptibilității de aducere a operei la cunoștință publică vizează doar interesul autorului, întrucât acesta își anihilează posibilitățile de exercitare a dreptului de divulgare.

4. *Concluzii.* Analiza realizată scoate la iveală și unele aspecte de superficialitate în fundamentarea diverselor soluții normative sau în utilizarea unor noțiuni ori expresii în conținutul Legii nr. 8/1996. Neîndoielnic, aceste aspecte sunt de natură să complice lucrurile și, în practică, să genereze interpretări diverse.

Cu valoare de principiu, considerăm că este necesar ca „legiuitorul” să conștientizeze responsabil rolul normelor juridice de a „ordona conduita socială” și nicidecum de a realiza „hățișe normative”, greu de pătruns chiar de către specialiști.

---

⁵¹ Pentru o încercare de a stabili criteriile ale originalității pentru diverse categorii de opere, a se vedea V. Roș, *op. cit.*, p. 85 și urm.

CONTRIBUȚII LA STUDIUL REGIMULUI JURIDIC AL PROGRAMELOR PENTRU CALCULATOR ÎN SISTEMUL DE DREPT ROMÂN

Articol publicat în Dreptul nr. 11/2015

I. Aspecte generale. A. Sediul materiei. În România, regimul juridic al programelor pentru calculator este reglementat de Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe¹. În concret, această lege instituie norme referitoare la: protecția programelor pentru calculator ca opere literare [art. 7 lit. a)]; durata protecției juridice a drepturilor patrimoniale asupra programelor pentru calculator (art. 30); includerea, în special, a programelor pentru calculator în obiectul contractului de închiriere a operelor [art. 63 alin. (1)]; regimul juridic general al programelor pentru calculator (art. 72-81); neaplicarea dispozițiilor art. 122¹-122⁴ („drepturilor *sui-generis* ale fabricanților bazelor de date”), în cazul programelor pentru calculator folosite la fabricarea bazelor de date accesibile prin mijloace electronice [art. 122¹ alin. (3)]; incriminarea infracțiunii de reproducere neautorizată pe sisteme de calcul a programelor pentru calculator (art. 139⁹); protecția, în condițiile Legii nr. 8/1996, a programelor pentru calculator realizate înainte de data intrării acesteia în vigoare (art. 149).

La nivel european, a fost adoptată Directiva Consiliului Comunităților Europene nr. 91/250/CEE privind protecția juridică a programelor pentru calculator². Această Directivă este transpusă în dreptul intern al României prin Legea nr. 8/1996 [conform art. 151² lit. a)].

În context, exprimăm opinia că art. 149, referindu-se fără distincție la „protecția programelor pentru calculator realizate înainte de data la care aceasta a intrat în vigoare”, determină aplicarea Legii nr. 8/1996 atât efectelor anterioare, cât și celor ulterioare acestui moment, produse de programele respective. Evident, în cazul „efectelor anterioare”, contrar principiului înscris în art. 15 alin. (2) din Constituție, art. 149 determină retroactivitatea Legii nr. 8/1996.

De fapt, art. 149 din Legea nr. 8/1996 „transpune neconform” art. 9 alin. (2) din Directivă, care prevede că „dispozițiile prezentei directive se aplică în egală măsură programelor pentru calculator create înainte de 1 ianuarie 1993, fără a aduce atingere

---

¹ Legea nr. 8/1996 a fost publicată în M. Of. nr. 60 din 26 martie 1996, fiind ulterior modificată și completată. *Brevitatis causa*, pentru evitarea repetărilor și ușurința exprimărilor, în continuare, în cuprinsul studiului, referirile la dispozițiile Legii nr. 8/1996 se vor face, de regulă, fără indicarea actului normativ.

² Directiva nr. 91/250/CEE a fost publicată în Jurnalul Oficial al Comunităților Europene nr. L 122 din 17 mai 1991. *Brevitatis causa*, pentru evitarea repetărilor și ușurința exprimărilor, în continuare, în cuprinsul studiului, referirile la Directiva nr. 91/250/CEE se vor face, de regulă, cu ajutorul termenului „Directiva”.